

Nina Rahko ja Matilda Raulamo

TURVATAITOKASVATUS SUOMESSA

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

TURVATAITOKASVATUS SUOMESSA

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Nina Rahko ja Matilda Raulamo
Opinnäytetyö
Syksy 2021
Hoitotyön tutkinto-ohjelma,
terveydenhoitaja ja kätilö
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma, Kätilö ja terveydenhoitaja

Tekijät: Nina Rahko ja Matilda Raulamo
Opinnäytetyön nimi: Turvataitokasvatus Suomessa
Työn ohjaaja: Satu Rainto
Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2021

Sivumäärä: 37+3

Turvataitokasvatus on opetussuunnitelmiin perustuvaa ennaltaehkäisevää kasvatustyötä, jota tehdään yhteistyössä päiväkotien, koulujen ja perheiden kanssa. Turvataitokasvatuksella tarkoitetaan lasten omien voimavarojen vahvistamista, joka kohottaa lasten itsetuntoa ja itsearvostusta. Turvataitokasvatus lisää lapsen valmiuksia selvitä uhkaavista tilanteista itsenäisesti. Itsenäistä selviytymistä tukee lapsen omat selviytymis- ja hallintakeinot sekä lapsen elinympäristön turvallisuus.

Opinnäytetyömme on toteutettu osana projektia, jossa toteutettiin toimintapäivä Kempeleen Kirkonkylän koulun 8-luokkalaisille. Päivän teemana oli seksuaaliterveyskasvatus. Teimme kirjallisuuskatsauksen turvataitokasvatuksesta ja toimimme seksuaaliterveyspäivässä asiantuntijoina.

Tarkoituksena oli selvittää kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla mitä turvataitokasvatus on, millaista turvataitokasvatusta annetaan lapsille ja nuorille, sekä mitä hyötyjä turvataitokasvatuksesta on. Haimme aineistoa Finna, Theseus, Google Scholar hakupalveluista sanoilla: turvataidot, seksuaalisuus, nuoret, turvataidot AND yläkoulu* AND seksuaali, personal safety skills. Julkaisuajankohdaksi rajasimme vuodet 2005–2018. Julkaisukieliksi valitsimme suomen ja englannin. Aineistoksi valikoituivat teokset, joissa käsiteltiin turvataitokasvatusta Suomessa sekä oppimateriaaleja turvataitokasvatuksen tueksi. Aineistot, jotka analysoimme sisällönanalyysin avulla ovat; Turvataitoja lapsille. Lajunen, K., ym., Turvataitoja nuorille. Aaltonen, J., Tunne- ja turvataidot osaamiseksi. Valkama, S., ym. Lasten turvataito- Seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhanke 2002–2003. Lajunen, K., Tunne- ja turvataitokasvatus vaasalaisissa päiväkodeissa. Annala, I-M., ym.

Asiasanat: turvataitokasvatus, turvataidot, seksuaalikasvatus, seksuaalinen väkivalta, seksuaalinen kehitys

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Nursing and Health Care, Option of Midwifery and Public Health Nurse

Authors: Nina Rahko and Matilda Raulamo

Title of thesis: Safety-skills training in Finland

Supervisor(s): Satu Rainto

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2021 Number of pages: 37+3

Safety-skills training is a preventive educational work, which is based on the curricula and is done in co-operation with the daily kindergartens, schools and the families. Safety-skills training refers to the strengthening of the children's own resources which raises the children's self-esteem. The independent managing of the child supports the child's own managing methods and methods of control and safety of the child's environment.

Our thesis has been implemented as part of a project that implemented an action day for 8th graders at Kirkonkylä school in Kempele. The sexual health was the theme of the action day. We made a literature review of the safety-skills training and we act as the experts at a sexual health day -event.

The purpose of this thesis was to clarify with the help of the describing literature review what is safety-skills training, what kind of safety-skills training are the children and young people given and what are the benefits of the safety-skills training. We searched material from Finna, Theseus, Google Scholar. Keywords where: protection skills, sexuality, young, protection skills AND middle school* AND sexual personal safety skills. We outlined the years 2005–2018 as the date of publication section. We chose the Finnish and the English in publication languages. The works in which safety-skills training was processed in Finland and learning materials to support safety-skills training were selected to be material. The materials we analyze using a literature review are: Turvataitoja lapsille Lajunen, K., etc., Turvataitoja nuorille. Aaltonen, J., Tunne- ja turvataidot osaamiseksi. Valkama, S., etc. Lasten turvataito- Seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhanke 2002–2003. Lajunen, Kaija., Tunne- ja turvataitokasvatus vaasalaisissa päiväkodeissa. Annala, Ida-Maria., etc.

Keywords: safety skills, sexual, sexual health, personal safety skills

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	LASTEN JA NUORTEN TURVATAITOKASVATUS	9
2.1	Turvataitokasvatus opetussuunnitelmassa	10
2.2	Ihmisoikeudet.....	11
2.3	Seksuaalisen häirinnän tunnistaminen.....	12
2.4	Lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta.....	12
2.5	Lapsen normaali seksuaalinen kehitys.....	15
3	KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
3.1	Tutkimuskysymykset.....	18
4	KUVAILEVAN KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTUS.....	19
4.1	Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen toteutus	19
4.2	Tiedonhakuprosessi	20
4.3	Opinnäytetyöhön hyväksytyt alkuperäistutkimukset.....	21
4.4	Aineiston analysointi	22
5	TULOKSET	24
5.1	Turvataitokasvatuksen pääpiirteet	24
5.2	Turvataitojen opetus ja ohjaus	27
5.3	Turvataitokasvatuksen hyödyt.....	30
6	POHDINTA	34
6.1	Tulosten tarkastelu.....	34
6.2	Opinnäytetyön luotettavuus.....	36
6.3	Opinnäytetyön eettisyys	37
6.4	Jatkotutkimusaiheet	37
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Turvataitokasvatus on ennaltaehkäisevää kasvatustyötä, jossa painottuvat väkivallan ehkäiseminen, lapsen omien selviytymis- ja hallintakeinojen tukeminen sekä lapsen omien voimavarojen vahvistaminen. Tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä kokonaisvaltaisesti, lapsen turvallisuutta ja oman toimijuutta vahvistamalla. Turvataitokasvatus antaa lapsille keinoja huolehtia itsestään, mutta vastuu säilyy kuitenkin aikuisella. Turvataitokasvatuksessa avoin keskusteluilmapiiri ja luotettavuus ovat avainasemassa, ja tämä toteutuu parhaiten tiiviissä yhteistyössä aikuisten kanssa. (Korpilahti, U., ym. 2019, 155)

Turvataitokasvatuksessa ei ole tarkoitus aiheuttaa pelkoja lapselle ja nuorelle turvattomasta maailmasta, vaan antaa ymmärrystä turvataitokasvatukseen liittyvistä asioista. Lapsen ja nuoren on tärkeää tunnistaa esimerkiksi luotettava ja turvallinen aikuinen ja oppia puhumaan aroistakin asioista. (Kallio, M. 2009, 130)

Suomessa turvataitokasvatus sai alkunsa 1990-luvun alussa, kun Kotkassa paljastui laaja lasten hyväksikäyttörinki, jossa oli ollut vuosien saatossa mukana kymmeniä lapsia ja nuoria. Tästä johtuen Kotkan kaupungilla heräsi huoli lasten ja nuorten turvallisuudesta. Syntyi tarve löytää keinot, kuinka tulevaisuudessa ehkäistään lasten ja nuorten ajautumisen tämän kaltaisiin kokemuksiin. Hyväksikäytön uhrin sekä heidän läheisensä kaipasivat vertaistukea, joilla selvitä hyväksikäytön kokemuksista sekä kuinka ennaltaehkäistä tulevaisuudessa tämänkaltaiset kokemukset. (Lajunen, K. ym. 2012)

Turvataitoja kehittäessä on ollut tarkoituksena luoda työvälineet lisäämään lasten ja nuorten omia keinoja selviytyä ahdistelu- ja houkuttelutilanteissa. Tämän johdosta Kotkaan perustettiin moniammatillinen työryhmä, jonka tietoperustana toimi kotimainen Skidikantti sekä englantilainen Kidscape-malli. (Lajunen, K. ym. 2012,15)

Teimme opinnäytetyön opintoihin kuuluvana osa-alueena. Opinnäytetyö toteutui kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena oli antaa pohja toimintapäivän rastille, joka käsitteli turvataitokasvatusta. Olimme mukana asiantuntijoina yhteistyöprojektissa, jossa Oulun ammattikorkeakoulun toisen vuosikurssin kättilöopiskelijat toteuttivat toimintapäivän Kempeleen Kirkonkylän koulun kahdeksasluokkalaisille. Toimintapäivän aiheena oli lasten ja

nuorten kokonaisvaltainen terveys ja hyvinvointi. Toimintapäivän aikana nuoret kiersivät erilaisilla toiminnallisilla rasteilla, joissa käsiteltiin terveyttä ja hyvinvointia eri näkökulmista käsin. Yhden rastin teema oli lasten ja nuorten turvataitokasvatus, jossa toimimme asiantuntijoina. Opinnäytetyötämme hyödynsi myös toiset opiskelijat toimintapäivää suunniteltaessa.

Aihetta on tärkeä tutkia, jotta saadaan mahdollisimman ajankohtaista ja asiantuntevaa tietoa aiheesta. Aihe on aina ollut ajankohtainen ja on sitä edelleen. Nykyään turvataitokasvatusta käsitellään enemmän mitä aikaisemmin ja materiaalia aiheeseen löytyy. Tarkoituksena on lisätä tietoisuutta seksuaalisuuden ja seksuaali-identiteetin kehittämisestä sekä seksuaaliterveyskasvatuksesta, jonka yhtenä osa-alueena on turvataitokasvatus. Kohderyhmänä ovat lapset, nuoret, heidän vanhempansa sekä opettajat.

Turvataitokasvatuksen on tarkoitus ehkäistä lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa psyykkistä, fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa. Sen avulla lapsilla ja nuorilla on valmiudet tunnistaa ja toimia turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. Tunne- ja turvataidot vahvistavat lapsen taitoja käsitellä omia tunteita, omaa itsearvostusta sekä sosiaalisia suhteita toisiin lapsiin ja aikuisiin. (Lajunen, K. 2012, 8)

2 LASTEN JA NUORTEN TURVATAITOKASVATUS

“Lapsen oikeus on aikuisen velvollisuus.” J.P. Grant, Unicefin entinen pääsihteeri

Erilaiset turvataitokasvatusohjelmat ovat olleet laajasti käytössä 1990-luvulta saakka. Yhdysvalloissa turvataitokasvatusta on kutsuttu nimellä 3R-ohjelmiksi, joka tulee sanoista Recognizing, Resisting ja Reporting. Näiden ohjelmien pituus vaihtelee yhdestä kerrasta isompiin kokonaisuuksiin. Kuten Suomessa, näissä ohjelmissa hyödynnetään myös perinteisen opetuksen lisäksi erilaisia oppimisen välineitä, kuten roolileikkejä, näyttelemistä, nukkeja, videoita ja erilaisia harjoitteita. 3R-ohjelmat on tarkoitettu 3–18-vuotiaille ja opetus muokataan ikätasoon sopivaksi. (Korpilahti, U. ym 2019, 155)

Jo lapsena on erityisen tärkeää opettaa, mitkä kehon osat ovat sellaisia, mihin on täysi itsemääräämisoikeus. Oman kehon tunteminen ja oma päätäntävalta siitä, kuka kehoon koskee, miten koskee ja milloin koskee, on tärkeää pitää mielessä koko elämän ajan. Siksi kasvatuksen tärkeys painottuu juuri lapsuuteen ja nuoruuteen, jolloin kaikki elämän perusasiat opitaan. Tärkeää on tiedostaa, että jokainen tuntee olonsa turvalliseksi jokaisessa tilanteessa, eikä pelkoa joudu kokemaan. Jokaisella on myös oikeus ja valta sanoa ”ei” aina ja tämä tulee myös vastapuolen hyväksyä ehdoitta. Pakottaminen ja painostaminen ei kuulu yhteenkään ihmissuhteeseen. On myös tärkeää painottaa, että jokaisella on myös velvollisuus kunnioittaa muiden itsemääräämisoikeutta. (www.omatrajani.fi, viitattu 26.11.2018)

Oman kehon tunteminen ja sen hyväksyminen on jokaisen oikeus. On tärkeää, että kehosta ajatellaan positiivisesti jo lapsesta lähtien, jotta omat rajat ja ulottuvuudet ovat tulleet tutuiksi jo varhain. Lapsen kasvaessa turvataitokasvatus on erityisen suuressa roolissa niin kotona kuin koulussa. Lapselle on hyvä kertoa, mitkä kehon osat ovat kaikkien koskettavissa ja mitkä ovat yksityisiä alueita. Yksityiset alueet on oltava niin katseelta, kosketukselta ja puheelta suojassa. Lapsen tulee erottaa nämä alueet ja tiedostaa, että näitä alueita saa ja pitää suojata. Myös kosketuksesta on hyvä kertoa tarkoin, mikä on sallittua ja mihin täytyy kysyä lupa. Jokaisella on omat rajansa, mikä tuntuu hyvältä ja mikä saattaa sattua, pelottaa tai vaikka suututtaa. Jonkun loukatessa näitä omia rajoja, on oikeus sanoa ”ei” ja lähteä pois tilanteesta. Rajoja rikottaessa, lapsen täytyy tuntea, että siitä on turvallista kertoa jollekin aikuiselle. (Väestöliitto. Viitattu 26.11.2018)

Hyvällä turvataitokasvatuksella voi olla pitkälle edenneitä positiivisia seurauksia ja sillä voidaan ehkäistä mahdollisia turvarajojen loukkaamisia, koska tietoutta on enemmän. Jokaisen lapsen ja nuoren olisi hyvä tietää ja tuntea omat rajansa, jota tällä projektilla haluamme edesauttaa. Turvataitojen opetus kuuluu opetussuunnitelmaan. Turvataitokasvatusta kuvataan tutkimuksissa ja kirjallisuudessa tärkeäksi osaksi lapsen kasvatusta. (Laitinen, K., ym. 2020)

Kansainvälisissä tutkimuksissa turvataitokasvatusohjelmien on todettu lisäävän lasten tietoa seksuaaliväkivallasta, turvallisesta käyttäytymisestä sekä rohkaissut lapsia kertomaan väkivallasta. Nämä opitut taidot on nähty säilyvän pitkään heikentymättöminä. WHO:n suosituksissa (WHO 2002; WHO 2010b; WHO 2016; WHO 2018) on korostettu turvataitokasvatuksen merkitystä lapsiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisyssä. Kuitenkin tutkimustietoa on saatavilla vähän siitä, ovatko tällaiset ohjelmat vähentäneet seksuaaliväkivaltarikollisuutta. Vaikka turvataitokasvatusohjelmia on kritisoitu liiallisesta vastuun antamisesta lapselle seksuaaliväkivallan ennaltaehkäisyyn, ei tämä ole kansainvälisissä tutkimuksissa aiheuttanut lapsilla kielteisiä psyykkisiä vaikutuksia. (Korpilahti, U. ym. 2019, 156–157)

2.1 Turvataitokasvatus opetussuunnitelmassa

Tällä hetkellä opetussuunnitelmaan kuuluu turvataitojen opetusta. Alakoulussa opetus on ympäristöopin opetuksessa, yläkoulussa terveystiedon opetuksessa. Siihen on sisällytetty toimintatapoja arkeen ja vaaratilanteisiin. Opetuksessa kannustetaan oppilasta hyvinvoinnin, turvallisen toiminnan, vastuullisuuden ja itsensä suojelun edistämiseen. Aiheina on monien muiden mukana myös fyysinen ja henkinen koskemattomuus, joka on nimenomaan juuri tätä turvataitokasvatusta seksuaaliterveyden näkökulmasta. Turvataitokasvatusta voi tehdä myös muilla oppitunneilla ja oppituntien ulkopuolella. (Opetussuunnitelma opetushallituksen verkkosivut, viitattu 26.11.2018) Turvataitokasvatuksessa, joka sisältyy myös seksuaalikasvatukseen, on ajatuksena, että seksuaalisuutta tulisi pitää myönteisenä ja merkittävänä voimavarana elämässä. Tavoitteena on opettaa lapselle ja nuorelle, että seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvistä asioista voi puhua normaalisti sekä antaa kannustusta siihen, että myös aikuiselle on luvallista ja kannustavaa puhua pelottavista ja hämmentävistä asioista. Laadukas turvataitokasvatus lisää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä huomioi yhteyden kotiin. (Laitinen, K., ym. 2020)

Suomessa kerättyjen kyselyaineistojen perusteella 2000-luvun alussa kokemukset turvataitokasvatuksesta ovat olleet positiivisia. Oppimateriaalit ovat olleet käytössä jo yli kymmenen vuoden ajan ja lapset ovat innostuneita turvataitokasvatustunneista, jolloin he tulevat kuulluksi ja käsitellään heille tärkeitä asioita. Vaikuttavinta turvataitokasvatus on toteutuessaan tiiviissä yhteistyössä kotien ja koulujen kanssa prosessinomaisesti. Vanhemmat ovat kokeneet, että turvataitokasvatus tukee kotona tapahtuvaa kasvatustyötä. (Korpilahti, U. ym. 2019, 163)

Kouluissa opetetaan kriittistä medianlukutaitoa. Siinä on yhtenä tärkeimmistä osa-alueista turvataidot. Lisäksi opetellaan median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taitoja sekä sosiaalisia- ja tunnetaitoja. Tässä yhteydessä turvataitoihin sisältyy tietoa siitä, kuinka on olemassa tietyt ikäraajat mediassa. Ikärajoja noudattamalla voidaan valita sopivaa sisältöä. Lisäksi mediasta keskusteleminen ja läpinäkyvä mediankäyttö on tärkeää opettaa lapsille ja nuorille. (Rintala, L. 2016) Kriittisen medianlukutaidon omaksuttuaan lapsi ja nuori pystyy turvallisesti ja eettisesti käyttämään mediaa sekä osaa lukea ja tuottaa mediatekstejä kriittisesti sekä arvioiden. (Laitinen, K., ym. 2020)

2.2 Ihmisoikeudet

”Ihmisoikeuksien tavoitteena on turvata jokaiselle ihmisarvoinen elämä. Tasa-arvo, syrjimättömyys ja oikeus väkivallasta vapaaseen elämään ovat keskeisiä ihmisoikeuksien periaatteita. Jokainen ihminen on samanarvoinen ihonväriin, uskontoon, sukupuoleen, ikään, kieleen tai asuinpaikkaan katsomatta.” (Aaltonen 2012) WHO:n seksuaalikasvatuksen standardeissa on määritelty, että kaikille 15 vuotta täyttäneille nuorille tulee opettaa ymmärtämään kieltä, jota käytetään ihmisoikeuksista puhuttaessa sekä opettaa syrjinnän ja sukupuoleen perustuvan väkivallan vastustamista. Lisäksi tunnistamaan ja tunnustamaan oikeuksien loukkaukset, jos ja kun sellaisia sattuu kohdalle. (Aaltonen 2012) Yhdenvertaisuuslaissa on kielletty syrjintäperusteiden, joita on alkuperä, seksuaalisen suuntautuminen, kielen, uskonto, vammaisuus tai terveydentila, perusteella tehty häirintä. Ihmisarvoa tosiasiallisesti tai tarkoituksellisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää yhdenvertaisuuslain mukaan, jos sen välityksellä luodaan halventava tai nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. (Laitinen, K., ym. 2020)

Lasten oikeuksia koskeva ihmisoikeussopimus on tehty kaikkien Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltioiden noudatettavaksi. Siinä on eritelty tarkasti kaikki lasten oikeuden, joiden toteuduttua

lapset saavat kasvaa ja kehittyä, joutumatta kohtaamaan pelkoa. Kaikki jäsenvaltiot ovat sitoutuneet noudattamaan sopimusta jokaiselta sen osa-alueelta. (YK, lasten oikeuksien sopimus, viitattu 22.12.2018) Jäsenvaltiot ovat julistaneet ja sopineet, että jokainen ihminen on oikeutettu niissä tunnustettuihin oikeuksiin ja vapauksiin ilman minkäänlaista rotuun, ihonväriin, jne. perustuvaa erotusta. (Yleissopimus lasten oikeuksista 60/1991)

2.3 Seksuaalisen häirinnän tunnistaminen

Lapsen ja nuoren voi olla vaikeaa tunnistaa, mikä on sukupuolista ja seksuaalista häirintää. Usein raja huomion ja häirinnän välillä on häilyvä. Huomio muuttuu häirinnäksi silloin, kun huomiointin kohde ilmaisee, ettei hyväksy kyseistä toimintaa. Ilmaisua voi tapahtua monella tavalla, suullisesti tai kehon kieltä käyttäen. Häirintää voi tapahtua missä vaan, myös puhelimen ja netin välityksellä. Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä on usein luonteeltaan toistuvaa, mutta se voi olla myös yksittäinen teko. Sukupuolista häirintää on ei-toivottu huomiointi, joka on sukupuoleen liittyvää. Näistä esimerkkejä on sukupuoleen liittyvä kiusaaminen ja teot, jotka aiheuttavat nolouden kokemuksia, pelkoa, loukkaantumista ja vihasumista kohteena olevalle. Seksuaalista häirintää ovat vihjailu ja vitsailu, joka on väritetty seksuaalisesti. Puheet vartalosta sekä pukeutumisesta ja yksityiselämään liittyvät puheet ja kysymykset. Lisäksi seksuaalista häirintää ovat ehdottelu, vaatiminen ja fyysinen koskeminen, sekä pahimmassa tapauksessa raiskaus ja sen yrittäminen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, seksuaalinen häirintä, viitattu 1.4.2019)

Seksuaalisen häirintä luo vihamielisen, uhkaavan, halventavan ja nöyryyttävän ilmapiirin. Se loukkaa seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuneen henkilön psyykkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Seksuaalinen häirintään liittyy usein tekijän vallankäyttö ja vakavimmillaan häirintä voi muuttua seksuaaliseksi väkivallaksi ja rikokseksi. (Laitinen, K., ym. 2020)

2.4 Lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta tarkoittaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden loukkaamista. Seksuaalisuutta loukatessa loukataan koko ihmisyyttä ja tämän vuoksi se on hyvin

traumatisoivaa. Seksuaaliväkivalta aiheuttaa syyllisyyttä ja häpeää ja tämän vuoksi myös salailua. (THL. 2020. Seksuaaliväkivalta. Viitattu 22.12.2020)

”Seksuaaliväkivalta tarkoittaa mitä tahansa seksuaalista tekoa, yritystä saada seksuaalisia tekoja, ei-toivottuja seksuaalisia kommentteja tai lähestymisiä, tai yrityksiä kaupata, tai muulla tavoin suunnata ihmisen seksuaalisuutta, joka tapahtuu pakottamalla ilman suostumusta, riippumatta heidän suhteestaan uhriin, missä tahansa ympäristössä, mukaan lukien, mutta ei rajoittuen, kotona ja työssä.” (Terveyskylä. 2018. Mitä on seksuaaliväkivalta? www-sivu. Viitattu 22.12.2020)

Seksuaalisen hyväksikäytön määritelmällä tarkoitetaan tekoja, jotka loukkaavat lapsen koskemattomuutta. Näitä on esimerkiksi lapsen sukupuolielimien paljastaminen tai kuvaaminen seksuaalisessa tarkoituksessa, pornografian tai toisen henkilön sukupuolielimen katsomaan saattaminen, seksuaalinen koskettelu tai seksuaalinen väkivalta, toisen henkilön sukupuolielimiin koskettamisen saattaminen, lapseen kohdistuva tirkistely, sukupuoliseen elämään osallistuminen, yhdyntä tai sen yritys sekä lapsiprostituutio. (Tiitinen, A. 2020)

Seksuaalisuus kuuluu jokaisen ihmisen elämään. Sen loukkaaminen aiheuttaa lähes aina suurta vahinkoa uhrille. Rikoslaisissa luvussa 20 on määritelty lasten suojaaminen seksuaaliselta hyväksikäytöltä sekä jokaisen seksuaalisen itsemääräämisoikeuden turvaaminen. Rikoslain mukaan lapsen seksuaalinen suojaikäraja on 16-vuotta. Perhepiirissä tapahtuva lapsen seksuaalisen hyväksikäytön suojaikäraja on 18-vuotta. Lastensuojelulaissa (25 § 3 momentti) on asetettu ilmoitusvelvollisuus lasten ja nuorten parissa työskenteleville henkilöille. Ilmoitusvelvollisuus kumoaa salassapitovelvollisuuden epäiltäessä lapseen tai nuoreen kohdistuvaa seksuaalirikosta. Ilmoitus on tehtävä sekä poliisille, että lastensuojeluun. (Aaltonen, J. 2012)

Epäily lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä voi herätä lapsen ja nuoren muuttuneessa käyttäytymisessä, psyykkisenä oireiluna ja ulkoisessa olemuksessa. Oireet voivat näyttäytyä lapsen ja nuoren kehitysvaiheelle epätyypillisenä käyttäytymisenä, kuten kosketuksen kavahtamisena ja yliseksuaalisena käyttäytymisenä. Kehitysvaiheen taantuma kuten uudelleen alkanut yökastelu tai tuhriminen voivat myös olla merkkejä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. (Halmesmäki, S., ym.)

Erikoislääkäri Aila Tiitinen mainitsee kirjoittamassaan artikkelissaan lapsen tai nuoren fyysisessä olemuksessa esiintyviä merkkejä, jotka voivat kertoa seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tällaisia merkkejä voi olla sukupuolielimissä, peräaukon ympäristössä ja reisien sisäpinnoilla esiintyvät turvotus, haavaumat ja mustelmat. Mikään yksittäinen käyttäytymisen muoto tai oire ei ole välttämättä osoitus seksuaalisesta hyväksikäytöstä, mutta antaa aiheen tilanteen selvittämiseen. (Tiitinen, A. 2020)

Psykologi T. C. Johnson on laatinut kaavioita, jossa on eriteltynä lasten seksuaalisen käyttäytymisen havainnointia. Kaavion avulla pystyy jollain tavalla arvioimaan lapsen seksuaalista käyttäytymistä, mikä on huolestuttavaa käyttäytymistä ja mikä välitöntä neuvottelua vaativaa seksuaalista käyttäytymistä. Kaaviolla ei voida kuitenkaan määritellä sitä, onko lasta hyväksikäytetty. (Johnson, T. Viitattu 1.4.2019, Ryttyläinen, K. 2010)

Lastentautien erikoislääkäreiden Eeva Nikkola ja Sarimari Tupolan mukaan Suomessa on viime vuosina kasvanut tietoisuus lasten hyväksikäytöstä. Ilmoitukset lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä Poliisille ovat lisääntyneet ja arvioidaan, että oikeat tapaukset tulevat ilmi herkemmin. Suomalaisten tutkimusten mukaan lasten hyväksikäyttö ei kuitenkaan itsessään ole lisääntynyt ja sen vakavimmat muodot todetaan jopa vähentyneen. Seksuaalisen hyväksikäytön ilmeneminen on saanut uusia muotoja, siirtyen tapahtuvaksi internetissä sekä sosiaalisessa mediassa. (Nikkola, E. ym. 2016)

Vuonna 2019 toteutetussa kouluterveyskyselyssä ilmeni, että lasten ja nuorten seksuaalinen häirintä on yleistä. Viimeisen vuoden aikana 10–11 -vuotiaista lapsista 5 % oli kokenut seksuaalista häirintää, kommentointia, kuvamateriaalin näyttämistä ja ehdottelua. Alle 2 % vastanneista oli kokenut myös seksuaalista koskettelua ja painostusta siihen. 14–15 -vuotiaista tytöistä 32 % ilmoitti kokeneensa seksuaalista ahdistelua ja ehdottelua. Vastaavanlaisia kokemuksia samanikäisillä pojilla oli 8,2 %. Toisen asteen opinnoissa vastaavanlaisista kokemuksista ilmoitti kolmasosa tytöistä ja 6 % pojista. Peruskoulua käyvistä nuorista seksuaaliväkivaltaa ilmoitti kokevansa tytöistä kymmenesosa ja pojista 4 %. Lukiossa taas kyselyyn vastanneista pojista 10 % ja tytöistä 3 %. (Korpilahti, U. ym. 2019, 172)

Usein erityislapsset ja –nuoret saavat vähemmän seksuaalikasvatusta, mutta ovat valitettavasti yliedustettuina seksuaaliväkivallan kokemuksissa. Lapsilla ja nuorilla, joilla on toimintarajoitteita voivat henkilökohtaisten avustajiensa kautta altistua väkivallalle ja hoidon laiminlyönnille. Heidän

mahdollisuutensa hakea apua ja puolustautua on usein rajallinen. *“Kehitysvammaisuus tarkoittaa usein myös alentunutta mahdollisuutta tunnistaa ja torjua seksuaaliväkivaltaa, ja heikompa itsetuntoa ja opetettua tottelevuutta.”* (Korpilahti, U. ym. 2019, 173)

Kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi tai nuori on kansainvälisten tutkimusten mukaan suuremmissa riskissä kokea seksuaaliväkivaltaa. Lisäksi seksuaalisen väkivallan uusimisen riski oli suurempi, mikäli lapsi oli kokenut seksuaalista väkivaltaa ennen huostaanottoa. Lapsen kyky hahmottaa omia rajojaan sekä puolustaa koskemattomuuttaan voi olla vaikeutunut. Myös kyvyssä hakea hellyyttä ja huomiota ikätason mukaisesti voi olla haasteita. Suppea tukiverkosto ja epäluottamus viranomaisiin hankaloittaa avun saantia. Oireiluun tulisi kiinnittää erityistä huomioita sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla sekä vahvistaa turvataitoja erilaisissa kasvuympäristöissä. Lisäksi sukupuolivähemmistöön kuuluvilla lapsilla ja nuorilla on Suomessa tehtyjen tutkimusten mukaan lisääntynyt riski joutua kiusaamisen, häirinnän ja seksuaaliväkivallan uhriksi. (Korpilahti, U. ym. 2019, 173)

Hyvät perhesuhteet, yhteisöllisyys, nuoren arvot ja elämänhallintataidot suojaavat nuorta seksuaaliselta väkivallalta. Nuoret, jotka ovat kokeneet seksuaalista väkivaltaa ovat altistuneet myös muille riskitekijöille, kuten nuorena aloitettuihin yhdyntöihin, useisiin seksikumppaneihin, päihteisiin ja mielenterveydenongelmiin. (Kuortti, M., ym. 2018. Viitattu 22.12.2020)

2.5 Lapsen normaali seksuaalinen kehitys

Lapsen ja nuoren psyykkiseen ja fyysiseen kasvuun ja kehitykseen kuuluu myös kiinteästi psykoseksuaalinen kehitys.” Se tarkoittaa seksuaalisuuden sisäistä, näkymätöntä kehitystä henkisenä ominaisuutena. Seksuaalisuus on arvokas, jokaisessa ihmisessä läsnä oleva osa terveyttä ja hyvinvointia, jo lapsuudesta lähtien ilmenevä voimavara ja rikkaus.” (Bildjuschkin, K. 2015, 47). Lapsen seksuaalisuutta ei tule sekoittaa nuoren tai aikuisen seksuaalisuuden kanssa, seksi kuuluu vain aikuisille ja lasta tulee suojata ikätasoon kuulumattomilta asioilta. Aikuisen tulee antaa lapsen kehittyä omassa tahdissaan. Kasvattaa lasta niin, että hän oppii tunnistamaan omat rajansa ja arvostamaan itseään. Lapsen seksuaalisuuden tavoitteet ja ilmiöt kulkevat lapsen kehityksen mukaan. Lapsen seksuaalisuus on lapsen oman kehoitsetunnon ja kehonkuvan haltuunottoa, rakkauden vastaanottamisen ja antamisen harjoittelua. (Bildjuschkin, K. 2015, 47-48)

Jotta lapsi kehittyy seksuaalisuudessaan tasapainoisesti, on tärkeää saada tukea ja suojaa aikuisilta ihmisiltä. Myös riittävä saatavilla oleva tieto ja oikeanlainen sekä oikea-aikainen seksuaalikasvatus vaikuttaa kehitykseen. Oma seksuaalisuus on jokaisen henkilökohtainen asia, joten on tärkeää hyväksyä lapsi sellaisena kuin hän on. Myös aikuisen tuntemus ja arvostus auttaa lasta tuntemaan itsensä hyväksytyksi. Lapsella on myös oltava riittävä vanhemmuuden takaaminen, toimiva lastensuojelujärjestelmä, saatavilla oleva terveydenhuolto sekä nuorisotyö, jotta seksuaalisuudella on mahdollista kehittyä tasapainoisesti. (Bildjuschkin, K. 2015)

Lastenpsykiatri Raisa Cacciatore on artikkelissaan kuvannut seksuaalisuuden kehittymisen portaita. Hän on kehittänyt Seksuaalisuuden portaat-mallin yhteistyössä kättilö, tervehdhoitaja Erja Korteniemi-Poikelan kanssa. Seksuaalisuuden portaat- malli perustuu tutkimukseen lapsen ja nuoren kehityksestä. (Väestöliitto, viitattu 2.12.2020) Ennen kouluikää leikki-ikäinen lapsi oppii asenteita ja arvoja omasta sukupuolestaan ja tunteiden ilmaisua. Ikävaihe voi myös tuoda mukanaan ihailua vanhempia kohtaan. Esimerkiksi oman vanhemman tai tutun aikuisen kanssa naimisiin haluaminen on hyvin tyypillistä. Kouluikässä lapsi oppii tuntemaan tunteita ja unelmoimaan sekä käsittelemään pettymyksiä. Yläkouluikäisestä täysi-ikäiseksi opiskellaan ystävyyttä, käsitellään ihastumisia salassa ja myös niistä ystäville kertoen. Rohkeutta ja tunteita tulee lisää. Tässä ikävaiheessa tyypillisesti ihastuminen ja mahdollisen seurustelun opetteleminen tapahtuu. Opitaan omasta ja toisen kehosta, mikä tuntuu hyvältä. Myös oma seksuaalinen suuntautuminen muotoutuu tässä ikävaiheessa. Keskimäärin 16-25 vuotiaana ihminen on valmis kohtaamaan ihmisen, jonka kanssa on valmis kokeilemaan yhdyntää. Koettuja tunteita on läheisyys, turvallisuus, rakkaus sekä psyykinen ja fyysinen mielihyvä. Näiden kaikkien, jokaisen kohdalla yksilöllisesti muotoutuvien vaiheiden jälkeen seksuaalinen kehitys jatkuu siihen, että haluaa löytää "sen oikean", sitoutua ja perustaa perheen. Seksuaalinen kehitys ja sen vaiheet jatkuvat läpi elämän. (Cacciatore, R. Viitattu 15.4.2020)

Vuonna 2013 toteutetun Väestöliiton kyselyn mukaan ammattilaiset saattavat olla usein tietämättömiä siitä, mikä kuuluu normaaliin lapsen seksuaaliseen käytökseen ja milloin on syytä huolestua. Tämän vuoksi seksuaalisävytteinen käytösoire saattaa johtaa rankaisuun avun saannin sijaan. Väestöliiton kyselyn mukaan lähes puolet (n=507) kyselyyn vastanneista varhaiskasvatuksen henkilöstöstä oli nähnyt lapsen tekevän seksuaalisia tekoja, jotka voivat viitata lapsen nähneen tai kokeneen sopimattomia asioita. Kyselyyn vastanneista valtaosa (88 %) oli

huolissaan lapsen altistumisesta ympäristössään asioille, joille he eivät ole vielä kypsiä. (Korpilahti, U., ym. 2019, 171–172)

3 KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla mitä turvataitokasvatus on, millaista turvataitokasvatusta annetaan lapsille ja nuorille, sekä mitä hyötyä turvataitokasvatuksesta on. Tavoitteena oli saada mahdollisimman hyvä kuvaus siitä, millaisia keinoja turvataitokasvatuksessa on hyvä käyttää. Lähteistä on tarkoitus saada selville konkreettisia kasvatustaitoja, joiden toimivuudesta on ollut näyttöä. Turvataitokasvatus kuuluu samaan aihealueeseen tunne- ja seksuaalikasvatuksen kanssa. Tässä opinnäytetyössä syvennymme turvataitokasvatukseen.

Hyvällä turvataitokasvatuksella voi olla pitkälle edenneitä positiivisia seurauksia ja sillä voidaan ehkäistä mahdollisia turvarajojen loukkaamisia, koska tietoutta on lisää. Jokaisen lapsen ja nuoren olisi hyvä tietää ja tuntea omat rajansa, jota tällä projektilla haluamme edesauttaa. Kirjallisuuskatsaustamme voi hyödyntää oppimateriaalina esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan sekä opetus- ja kulttuurialan ammattilaiset työskennellessään lasten ja nuorten parissa.

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa olivat:

”Mitä turvataitokasvatus on?”

”Millaista turvataitokasvatusta annetaan lapsille ja nuorille?”

”Mitä hyötyä turvataitokasvatuksesta on?”

4 KVAILEVAN KIRJALLISUUSKATSAUKSEN TOTEUTUS

4.1 Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen toteutus

Kirjallisuuskatsaus on tutkimustekniikka ja metodi, jossa tutkitaan jo tehtyjä tutkimuksia. Sen avulla tehdään ns. "tutkimusta tutkimuksesta", eli kirjallisuuskatsauksen tekijä kokoaa eri tutkimusten tuloksia, jotka ovat perustana uusille tutkimustuloksille. Kirjallisuuskatsauksia on kolme eri tyyppiä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi. (Salminen, A. 2011, 6) Kerromme tarkemmin nyt kuvailevan kirjallisuuskatsauksen toteutuksesta, jonka avulla teimme opinnäytetyömme.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi kirjallisuuskatsauksen perustypeistä. Professori Ari Salminen kuvailee sitä yleiskatsaukseksi ilman tarkkoja sääntöjä. Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen valittu aineisto voi olla laaja, eikä sitä rajaa metodiset säännöt. Sen tarkoituksena on kuvata aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia sekä niiden laajuutta, syvyyttä ja määrää. (Salminen, A. 2011) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muodostamisessa on neljä vaihetta, jotka ovat: tutkimuskysymyksen muodostaminen, jonka pohjalta valitaan kirjallisuuskatsaukseen sopiva aineisto. Tämän jälkeen rakennetaan kuvailu aiheesta sekä tarkastellaan saatuja tuloksia. (Kangasniemi, M., ym. 2013)

Aloitimme kirjallisuuskatsauksen työstämisen rajaamalla aihealueet, joita aiomme työssä käsitellä. Suunnittelimme eri osa-alueiden kokonaisuutta. Toteutusvaiheessa olimme mukana järjestämässä opetuspäivää Kempeleen kirkonkylän koululla, jossa olimme asiantuntijoina yhdellä toimintapisteellä. Toimintapisteen tehtävässä oli hyödynnetty kirjallisuuskatsauksen suunnitelmaa. Toimintapäivän jälkeen analysoimme aineistoja ja kirjoitimme puhtaaksi kaiken materiaalin. Raportointivaiheessa työstimme lopullisen version kirjallisuuskatsauksesta.

Tarkoituksena oli saada mahdollisimman laaja kuvaus tämän hetken turvataitokasvatuksesta ja saada vastaukset meidän tutkimuskysymyksiimme. On olemassa laajoja oppimateriaaleja nimenomaan juuri turvataitokasvatuksen avuksi. Materiaaleja löytyy eri ikäryhmille lapsista nuoriin aikuisiin saakka.

4.2 Tiedonhakuprosessi

”Tietokantahakuja varten tarvitaan soveltuvat hakusanat ja niistä muodostetut hakulausekkeet. Tutkija itsensä tulee määrittää aiheensa kannalta keskeiset käsitteet, joita voidaan käyttää hakusanoina. Lisäksi apuna voidaan käyttää tietokantojen asiasana hakuja tai kirjaston informaattikkojen asiantuntemusta. Hakustrategiaan kuuluu keskeisesti mukaanotto- ja poissulkukriteereiden muodostaminen. Pätevät ja kattavat kriteerit helpottavat relevantin kirjallisuuden tunnistamista ja vähentävät virheellisen tai puutteellisen katsauksen mahdollisuutta. (Stolt, M. ym. 2016, 25-26)

Tieteellistä kirjallisuutta, tutkimuksia sekä artikkeleja aiheesta on saatavilla niukasti. Tutkimukset, joita löysimme, on opinnäytetyö (AMK) tasoisia. Oppaita ja muita em. materiaaleja löytyi ja ne ovat sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden laatimia, joten olemme valinneet niitä aineistoiksi.

Aineiston sisäänottokriteerit: Aineisto julkaistu vuosina 2005-2018. Julkaisukieli on suomi tai englanti. Aineistossa käsitellään mitä turvataitokasvatus on, millaista turva-taitokasvatusta annetaan lapsille ja nuorille sekä mitkä ovat sen hyödyt.

Haimme Finna, Theseus, Google Scholar hakupalvelusta sanoilla: turvataidot, seksuaalisuus, nuoret, turvataidot AND yläkoulu* AND seksuaali*, personal safety skills

Taulukko 1.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaisu on joko väitöskirja, ProGradu tutkielma, kirja, opas, opinnäytetyö (AMK)	Julkaisu ei ole joko ProGradu tutkielma, kirja, opas tai opinnäytetyö (AMK)
Julkaistu vuosina 2005-2019	Teos on julkaistu ennen vuotta 2005
Julkaisukieli on suomi tai englanti	Julkaisu kieli on muu kuin suomi tai englanti
Aineistossa käsitellään joko mitä turvataitokasvatus on, millaista turvataitokasvatusta annetaan lapsille ja nuorille sekä mitkä ovat sen hyödyt.	

Taulukko 2.

Tietokanta	Hakusanat	Tulokset	Alustavasti valittu	Hyväksytyt
Medic 8.12.18	safetyskills,sexual,turvataidot	3	0	0
Theseus 8.12.18	safety skills,sexual,turvataidot	28	0	0
Finna 8.12.18	turvatai* seksuaali* safety skills, sexual*	34	0	0
Leevi 8.12.18	turvataidot	23	3	3
Google Scholar 8.12.18	turvataidot AND seksuaalisuus	367	5	0
Google 23.12.18	lasten turvataito,innokylä	131	1	1
Theseus 23.12.18	turvataidot	134	1	1

4.3 Opinnäytetyöhön hyväksytyt alkuperäistutkimukset

Taulukko 3.

NIMI	TEKIJÄ, AIKA JA PAIKKA	KESKEINEN SISÄLTÖ
Turvataitoja lapsille	Lajunen, K., Andell, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. 2005. Tampere Juvenes Print,	Kuvaus turvataidoista ja turvataitokasvatuksesta Suomessa. Oppimateriaali turvataitokasvatuksen tueksi.
Turvataitoja nuorille	Aaltonen, J. 2012. Juvenes Print.	Turvataitokasvatusta erityisesti nuorille. Materiaalia ennaltaehkäisyä varten.

Tunne- ja turvataidot osaamiseksi	Valkama, S., Ala-Luhtala, R.,2014. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen Yliopistopaino Oy	Tunne- ja turvataitohanke. Aiheina lapsen oikeudet, hyvinvointia edistävä kehittämissyö sekä ennaltaehkäisy.
Lasten turvataito- ja seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhanke 2002–2003	Lajunen, Kaija.	Perheiden ja koulujen kokemuksia turvataitokasvatuksesta ja sen toteuttamisesta.
Tunne- ja turvataitokasvatus vaasalaisissa päiväkodeissa	Annala, Ida-Maria., Metsäranta, Henni. 2014. Vaasan Ammattikorkeakoulu.	Tunne- ja turvataitokasvatuksen toteutus vaasalaisissa päiväkodeissa.

4.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalysoinnin käytimme ohjeena Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärven kirjoittamaa kirjaa Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kirjassa kuvataan analyysin toteuttamista vaihe vaiheelta. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, missä analysoidaan dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Dokumentti voi tarkoittaa melkein mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua materiaalia. (Tuomi ym. 2018,165)

Tuomi ja Sarajärven mukaan sisällönanalyysin on tarkoitus saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Kirjallisuuskatsauksemme tarkoituksena on sisällönanalyysin avulla saada vastaus tutkimuskysymyksiimme, jotka ovat mitä turvataitokasvatus on, millaista turvataitokasvatusta annetaan Suomessa sekä mitkä ovat turvataitokasvatuksen hyödyt.

Aloitimme aineiston analysoinnin jo aineistoa valittaessa kirjallisuuskatsaukseen. Silmäilimme silloin hakukriteereihin sopivat aineistot läpi ja totesimme niiden sopivan hyvin kirjallisuuskatsauksen aineistoksi. Varsinaisen analysoinnin aloitimme kumpikin lukemalla tarkkaan valitut aineistot läpi. Näin saimme kuvan siitä, mitä lähdemme analysoimaan ja pystyimme

arvioimaan, analysoitiin käytettävää aikaa. Tämä vaihe on Tuomen ja Sarajärven mukaan yksi haastavimmista vaiheista, sillä aineistoa rajatessa nousee esille useita kiinnostavia asioita, jotka saavat tutkijan usein hämilleen. Aineisto täytyy rajata tarkasti, mutta siitä on kerrottava kaikki mitä irti saa.

Lukijoille selkeyttääksemme teimme taulukon, johon merkitsimme tiedot aineistosta sekä keskeisen sisällön. Näin lukija pystyy nopealla silmäyksellä katsomaan, millaista aineistoa kirjallisuuskatsauksen tekijä on käyttänyt. Jaoimme aineistot puoliksi analysoitavan tekstimäärän perusteella. Lähdimme teemoittamaan tekstiä tutkimuskysymyksiin perustuen. Tuomi ja Sarajärven mukaan teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Tarkoituksena on etsiä tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä.

Tutkimuskysymyksiämme oli kolme, joten selventääksemme analysointia värikoodasimme tiettyyn tutkimuskysymykseen vastaavat sanat tai lauseet tietyllä värillä. Pelkistämisen jälkeen teimme taulukon, jossa oli jokainen tutkimuskysymys ja sen alla tekstistä pelkistetty sana tai lause. Näitä sanoja tai lauseita yhdistämään loimme alakategorioita ja näille alakategorioille yhdistävän yläkategorian. Jokaiselle yläkategorialle teimme vielä pääkategorian, jonka alle kaikki kategoriat tulee. Liitteessä 1 on pääluokkien muodostumisen polku.

5 TULOKSET

Aineiston analyysin perusteella tutkimustuloksiksi muodostui kolme pääluokkaa, jotka olivat turvataitokasvatuksen pääpiirteet, turvataitojen opetus ja ohjaus sekä turvataitokasvatuksen hyödyt.

5.1 Turvataitokasvatuksen pääpiirteet

Turvataitokasvatus on ennaltaehkäisevää kasvatustyötä, jossa painottuvat välihallan ehkäisy, lapsen omien voimavarojen vahvistus ja lapsen omien selviytymis- ja hallintakeinojen tukeminen. Tarkoituksena on tukea lapsen kehitystä ja kasvua laaja-alaisesti. Turvataitokasvatuksen avainasemassa on luotettava ja avoin keskusteluilmapiiri, jossa lähtökotahana on lasten kokemukset, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet.

Tarve lasten turvataitokasvatukselle on syntynyt, kun lasten hyväksikäyttötapauksia on ollut. Kasvatuksella voidaan mahdollisesti ehkäistä tapauksia, kun lapsilla on enemmän tietoa asiasta ja toimintaohjeita niiden estämiseksi. Lisäksi kasvatus on laajentunut koskemaan kaikkea lapseen kohdistuvaa väkivaltaa. Kun lapsella on toimintatapoja väkivallan ehkäisemiseksi, se vahvistaa lapsen yhteisöjen turvallisuutta ja näiden yhteisöjen välistä yhteistyötä. (Lajunen, K. ym. 2012)

Turvataitokasvatus on **sisältynyt perus- ja esiopetuksen opetussuunnitelmiin** vuodesta 2004, jolloin tuli voimaan opetussuunnitelma, joka velvoittaa kouluja huolehtimaan turvallisen ja terveen kasvuympäristön turvaamisen lapsille, yhteistyössä kotien kanssa. Varhaiskasvatuksen puolella voimaan tullut varhaiskasvatussuunnitelma vuonna 2003 suosittelee samaa päiväkodeille ja varhaiskasvatuspalveluja järjestäville tahoille. Turvataitokasvatuksen tavoitteet ja sisältö limittyvät monin tavoin opetus- ja kasvatussuunnitelmien kanssa. (Lajunen, K. ym. 2012)

Jokaisella **lapsella** on myös laissa säädetyt **oikeudet** turvaamassa huolenpitoa ja hyvinvointia. Lapselle tulee kertoa omista oikeuksistaan ja valvoa etuja, jotta lapsella on mahdollisuus kasvaa vastuulliseksi ja tasapainoiseksi aikuiseksi. Niin lapsella kuin aikuisellakin, on oikeus kokea iloa olemassaolostaan ja osallistua omaan, itseään koskevaan päätöksentekoon ikätason mukaisesti. (Valkama, S. ym. 2014)

Turvataitokasvatus on **ennaltaehkäisevää** ja voimavaroja lisäävää **kasvatustyötä**. Siinä opitaan erilaisten menetelmien kautta selviytymiskeinoja turvallisuutta uhkaaviin tilanteisiin. Turvataidot ovat yhä pienempien lasten perusvalmiuksia, joiden kautta pystytään mahdollisesti estämään lasten ja nuorten oikeuksien vastaista toimintaa. (Valkama, S. ym. 2014)

Turvataitokasvatus on terveystiedon oppiaineen ydinaluetta. Turvataitokasvatuksessa painottuvat oman kehon arvostus ja suojeleminen, kiusaamisen ja **väkivallan ehkäisy**, fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen, oman koulun turvallisuus, hyvät tavat ja toisten huomioon ottaminen. (Lajunen, K. ym. 2012)

Seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhankkeessa, joka toteutettiin vuosina 2002-2003 tuli ilmi, että niin Keski-Suomessa kuin muuallakin Suomessa saadut kokemukset osoittivat selkeästi, että kodeissa ja lasten kasvatusympäristöissä lasten turvataitokasvatusta ja lapsiin kohdistuvan **väkivallan ehkäisytyötä** pidetään hyvin tärkeänä. (Lajunen, K. ym. 2003)

Turvataitokasvatuksessa on tärkeää **vahvistaa** laaja-alaisesti lapsen ja nuoren omia **voimavaroja** sekä lisätä tietoa jokaisen seksuaalioikeuksista. Tavoitteena kohottaa lapsen itsetuntoa ja itsearvostusta sekä tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja. Turvataitoin kuuluu myös lapsen omat **selviytymis- ja hallintakeinot** sekä lapsen elinympäristön turvallisuus. Lisäksi turvataitokasvatuksen rinnalla kulkee tunnetaitokasvatus, jossa vahvistetaan ja tuetaan tunnetaitojen kehitystä. Ei ole kuitenkaan olennaista pelotella asioilla, vaan vahvistaa turvallisuutta nuorten ihmissuhteissa, kuitenkin realiteetit huomioiden. (Aaltonen, J. 2012, Lajunen, K. ym. 2012, 2003)

Tarkoituksena on **tukea** lapsen **kehitystä ja kasvua** laaja-alaisesti. Seurauksena on lapsen voimaantuminen, itsearvostuksen ja itseluottamuksen lisääntyminen sekä hyvien vuorovaikutus- ja tunnetaitojen edistyminen. Kaverisuhteet vahvistuvat ja aikuisen antama hoiva ja turva korostuvat. (Valkama, S. ym. 2014)

Opinnäytetyössä, jossa tutkittiin tunne- ja turvataitokasvatuksen toteutumista, merkitystä ja tarvetta vaasalaisissa päiväkodeissa, nousi esille, että turvataitokasvatusta ei varsinaisesti osattu nimetä varsinaiseksi turvataitokasvatukseksi. Turvataitokasvatus nähtiin päiväkodeissa lasten **voimavarojen ja selviytymiskeinojen edistämisenä**. Lapsen oman ajattelun tukemiseen, kuinka

erilaisissa tilanteissa tulisi toimia sekä ohjataan lapsia kertomaan huolista luotettavalle aikuiselle. (Annala, I. ym. 2014)

Avoin keskusteluilmapiiri on avainasemassa turvataitokasvatuksessa. Kasvatuksessa pyritään oppimaan yhdessä erilaisten harjoitusten kautta, tällöin jokainen saa olla myös aiheen opettaja. Yhdessä tehden ja keskustellen, voi nousta esiin sellaisia aiheita, joista ei kotona ole välttämättä puhuttu lainkaan. Vuorovaikutus opettajan ja oppilaiden välillä on erityisen tärkeää. Sen on hyvä olla tasa-arvoista ja avointa, jotta kenelläkään ei olisi kynnystä astua mukaan keskusteluun. Myös turvallinen ja arvostava ympäristö mahdollistaa paljon. Lapsille ja nuorille selkiytyy omat rajat ja luottamus omiin kykyihin. (Aaltonen, J. 2012)

Kun aiheena on sukupuoli- ja seksuaalisuuteen liittyviä aiheita, kasvattajan persoona ja uskallus heittäytyä on ensiarvoisen tärkeässä roolissa. Kuitenkin kasvatukseen on **perustuttava** täysin **faktatietoon**. Usein kasvattajan omat asenteet ja normit voivat vaikuttaa kasvatukseen useimmiten jopa tiedostamatta, siksi kasvattajan tulee tarkastella niitä kriittisesti. Näin pystytään välttämään ristiriidat opetuksellisten tavoitteiden kanssa. (Aaltonen, J. 2012)

Turvataitokasvatuksen lähtökohtana ovat lasten omat **kokemukset, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet**. Turvataito ei ole aikuisten suunnittelema ohjelma lasten turvaksi, vaan se on aikuisten ja lasten vastavuoroinen tutkimushanke, jonka lähtökohtana ovat lasten todelliset tarpeet. (Lajunen, K. ym. 2012)

Turvataitokasvatuksella on paljon **yhteistä seksuaali- ja mediakasvatuksen kanssa**. Se ei kuitenkaan ole ainoastaan seksuaaliterveyden oppimateriaali, vaan kasvatuksessa painotetaan sukupuolista häirintää ja sen ennaltaehkäisyä sekä seksuaalista väkivaltaa ja seurusteluväkivaltaa. Turvataitoja on luontevaa käsitellä esimerkiksi terveystiedon tunneilla, mutta on tärkeää ottaa se myös osaksi muita oppiaineita. Nykyaikana, kun lapset ja nuoret ovat entistä tietoisempia asioista ja vaikka asioiden selvittäminen on helppoa internetin avulla, on tärkeää tuoda esille näitä tärkeitä aiheita ja keskustella niistä. Tietoa on saatavilla hyvin laajasti, joten sen rajaaminen voi olla haastavaa nuorille ja turvataitokasvatukseen liittyvien asioiden käsittely ei saa tarvitsemaansa tilaa. (Aaltonen, J. 2012)

Turvataitokasvatusta olisi hyvä olla jokaisessa kodissa jo pienestä lapsesta saakka. Lapsen tai nuoren vanhempi/huoltaja voisi olla paras turvataitokasvattaja. Monesti vanhemmat/huoltajat

pitävät kuitenkin kasvatukseen liittyviä asioita vaikeina. Seksuaalisuus ja seksuaalisuuden käsittely on vielä tabu monien ihmisten elämässä ja kasvatuksen tarve korostuu koulussa. Siksi **vanhempien ja huoltajien kanssa yhteistyön tekeminen** ja molemminpuolinen yhteydenpito voi auttaa saavuttamaan parempia tuloksia. (Aaltonen, J. 2012)

5.2 Turvataitojen opetus ja ohjaus

Turvataitokasvatus on perus- ja esiopetussuunnitelmaan kuuluvaa kasvatustyötä, jota tehdään yhteistyössä kodin ja koulun kanssa. Oppimisympäristön tulee olla turvallinen sekä lapsen omia toimintavalmiuksia ja ajattelua aktivoiva. Turvataitokasvatuksen opetukseen ja ohjaukseen voi käyttää toiminnallisia menetelmiä kuten musiikkia, taidetta ja liikuntaa sekä ottaa asia esille spontaanisti arjen kasvatustilanteissa. Turvataitokasvatukseen on myös saatavilla valmiita materiaaleja opetuksen ja ohjauksen tueksi. Opettajan ja ohjaajan vastuulla on toteuttaa turvataitokasvatusta lapsen sekä nuoren ikä- ja kehitystaso huomioiden.

Turvataitokasvatusta on **osana kasvatustyössä**, jota tehdään päiväkodeissa, kouluissa, seurakunnissa, lastensuojelussa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden piirissä. Lasten oikeuksien edistämisen toteutuminen ja osaamisen lisääntyminen turvataidoissa on aiheita, joista ammattilaisen on mahdollista ja velvollista tehdä erilaisia työkaluja ja malleja. (Valkama, S. ym. 2014)

Turvataitoja lapsille -oppimateriaalissa turvataitokasvatus perustuu avoimelle **yhteistyölle yhdessä kodin ja koulun kanssa**. Vanhemmat haluavat etukäteen tietoa ja informaatiota mitä aiheita turvataitokasvatuksessa on käsitelty. Lapset saavat kotitehtäviä, jonka avulla vanhemmat saavat konkreettisesti ideoita siitä, miten voivat itse toimia.

Lasten seksuaalisen hyväksikäytön hankkeessa opettajat kokivat turvataitokasvatuksen koulujen tehtäväksi **yhteistyöksi** kotien ja muiden lasten parissa työskentelevien kanssa. Lapsen omia **toimintavalmiuksia sekä ajattelua aktivoidaan**. Esiin nousi myös koulutuksen tärkeys, jotka turvataitokasvatusta antavat. (Lajunen, K. 2003)

Oppimisympäristön tulee olla **turvallinen** ja hyväksyvä. Näin jokainen voi kokea kuuluvansa samaan joukkoon. Kokemuksella turvallisuudesta on huomattava merkitys hyvinvoinnille. Pelko ja

turvattomuus ovat oppimisen esteitä. (Aaltonen 2012) Tarkoituksena on lisätä tietoa muun muassa oikeudesta fyysiseen koskemattomuuteen sekä tietoutta itsemääräämisoikeudesta omaan kehoon. Turvataidoista puhuminen on siis ennaltaehkäisevää. (Valkama, S. ym. 2014)

Turvataitokasvatus-oppaissa ja -materiaaleissa on valtavasti eri **menetelmiä** asioiden käsittelyyn. Asioita voi käsitellä monella eri tavalla ja merkittävässä roolissa on kokemuksellinen oppiminen. Toiminnallisia ja kokemuksellisia menetelmiä voi olla esimerkiksi taiteessa, musiikissa sekä liikkuessa. Tärkeä osa on toiminnalliset harjoitteet, joissa voidaan esimerkiksi näytellä tilanteita, havainnoida niitä ja keskustella yhdessä jälkikäteen. Lisäksi voidaan tehdä videoita, valokuvia ja näyttelyitä aiheesta. Lisäksi voidaan tehdä erilaisia pari- ja ryhmätyöharjoituksia sekä sosiometrisiä harjoituksia. Oppimateriaalien avulla voidaan koota lapsille omat kansiot, portfolioit tai työkirjat. Kuitenkin toiminnallisissa harjoituksissa on huomioitava, että fyysinen kontakti on aina vapaaehtoista ja kesken harjoituksenkin lapsi/nuori saa ja voi muuttaa mieltään osallistumisestaan. Lisäksi on tärkeää miettiä etukäteen toimintasuunnitelma tilanteisiin, joissa syntyy huoli lapsen kohdistuvasta väkivallasta. (Aaltonen, J. 2012, Valkama, S. ym. 2014, Lajunen, K. ym. 2012)

Opinnäytetyössä, jossa tutkittiin, millaista turvataitokasvatusta annetaan päiväkodeissa, ilmeni, että turvataitokasvatusta annettiin **spontaanisti** monenlaisissa tilanteissa läpi päivän, hyödyntäen keskusteluja, lorutteluja, luovia menetelmiä sekä leikkiä. (Annala, I. ym. 2014)

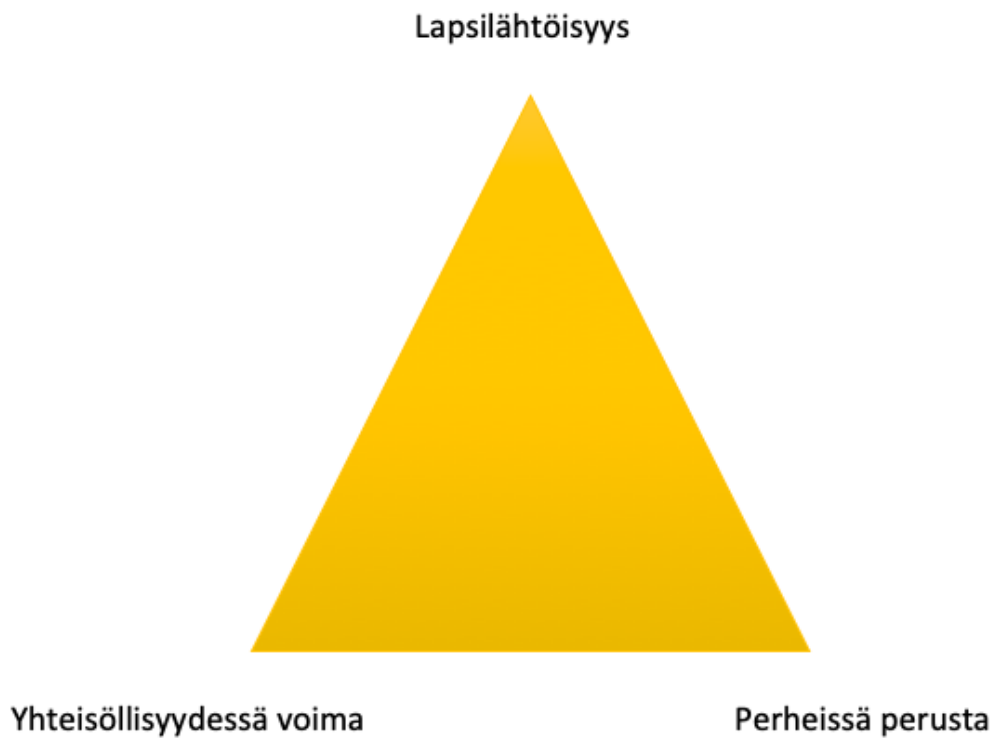
Opettajan/kasvattajan vastuulla on miettiä ikä- ja kehitystasoon sopivia harjoituksia lapsille ja nuorille. Harjoitusten tulee olla turvallisia ja ennen kaikkea mielekkäitä, jotta mielenkiinto pysyy yllä, eikä ajaudu väärille raiteille. Aikuisen on tärkeää ottaa huomioon ryhmädynamiikka ja usein se onkin jo tuttua. Jos ryhmädynamiikkaa ei huomioida, voi tulla eteen tilanteita, joissa kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa kokenut nuori joutuu kohtaamaan samoja tilanteita uudelleen. On tärkeää muistaa, että jokaisella on oikeus omaan mielipiteeseen ja sen ei tarvitse olla yhteneväinen opettajan ja muiden oppilaiden kanssa. Pohdintojen yhteenvedon ja aiheesta opastuksen tekee aina aikuinen, jolloin ”väärä” tieto korjaantuu. Aikuinen myös vetää rajat keskusteluille ja on läsnä, jotta keskustelu ei muutu arvostelevaksi ja kunnioittamattomaksi. Näin estetään se, ettei kukaan joudu nolatuksi tai loukatuksi. Lisäksi yksityisyyttä on suojeltava ja se on opettajan velvollisuus. (Aaltonen, J. 2012)

Seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhankkeessa turvataitokasvatus nähtiin soveltuvan erityisesti **esikoululaisten** ryhmiin, sovelletusti myös jonkin verran nuoremmille sekä **erityisryhmien tarpeisiin**. (Lajunen, K. 2003)

Harjoituksissa pyritään siihen, että lapset ja nuoret pohtisivat, etsisivät ja oivaltaisivat erilaisia ratkaisuja tilanteisiin. Harjoitteilla voidaan siis **vahvistaa** itsensä suojaamista, sen taitoja ja kykyjä. Oppimisympäristön tulee olla **kannustava** ja tukea kasvua ja oppimista. Sillä voidaan **tukea** oppilaan terveyttä ja varautumista erilaisiin uhkaaviin tilanteisiin. (Aaltonen, J. 2012)

Asioita on hyvä tarkastella **kolmelta eri näkökulmalta**; lapsi, perhe ja yhteisö. Ajatteluun on kehitelty avuksi **voimapyramidi**. Lapsilähtöisyyttä tarkasteltaessa tulee esille oikeus koulutukseen, tiedonsaantiin ja itseään koskevaan päätöksentekoon ikätason mukaisesti. Lapsen kokemuksia, tarpeita ja yhteistoiminnallisuutta pidetään tärkeänä osana. Perheissä perusta -alueessa painotetaan turvallisuutta perheessä sekä vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Vanhemmalla on myös oltava tietoa lasten oikeuksista, ja tietoa kuinka he voivat huolehtia ja tukea lasta. Osiossa korostetaan myös tukea ja apua, kuinka vanhemmilla on oikeus saada sitä. Viimeisessä kolmion alueessa painotetaan yhteisöllisyyden voimaa. Kuinka yhteisöllä ja yhteiskunnalla on velvollisuus antaa asiaankuuluvaa tietoa ja terveydenhuollon sekä sosiaalipalveluiden resursseja käytettäväksi. (Lajunen, K. ym. 2005, Valkama, S. ym. 2014)

KUVA 1. Voimapyramidi (Lajunen, K. ym. 2005)

Kaikkeen on kuitenkin **mahdotonta varautua**, eikä tyhjentävää ohjeistusta voi antaa jokaisen tilanteen varalle. Lapselle ja nuorelle on tärkeää painottaa laajalti levinnyttä, yksinkertaista turvaohjetta "ei" sekä kertoa oikeudesta poistua epämiellyttävästä tilanteesta. Kertominen tilanteesta jollekin aikuiselle ihmiselle on ensiarvoisen tärkeää, joten sitä kannattaa myös painottaa kasvatuksessa. (Aaltonen, J. 2012)

5.3 Turvataitokasvatuksen hyödyt

Turvataitokasvatus lisää lapsen ja nuoren taitoja, tietoa ja valmiuksia selviytyä tilanteista, joissa hänen turvallisuutensa on uhattuna. Tällaisia tilanteita voi olla esimerkiksi häirinnän, kiusaamisen, alistamisen, väkivallan ja ahdistelun tilanteet. Turvataitokasvatus vahvistaa lapsen ja nuoren itsetuntoa ja lisää myös valmiuksia selvittää tilanteista, joita on etukäteen harjoiteltu. Myös avun hakeminen edellä mainituissa tilanteissa helpottuu, kun turvataitokasvatus arkipäiväistyy.

Turvataitokasvatusta antava ohjaajan tai opettajan tiedot ja taidot lisääntyvät, kun omia asenteita ja tunteita tarkastellaan laajasti eri näkökulmista. Myös erilaisiin tilanteisiin puuttuminen on helpompaa, kun on toimintaohjeet ovat selkeät.

Tavoitteena on **taitojen lisääntyminen**, jolloin lapsi arvostaa itseään ja voi hyvin. Lapsi tuntee voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä, saavansa tehdä itseään koskevia päätöksiä, ikätaso huomioon ottaen. Lapsen vuorovaikutustaidot lisääntyvät ja kaverisuhteet ovat hyviä ja turvallisia. Lapsi osaa suojella itseään turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa ja osaa toimia häirinnän, kiusaamisen, alistamisen, väkivallan sekä ahdistelun tilanteissa. (Valkama, S. ym. 2014)

Ilman turvataitokasvatusta, nuori ei välttämättä tiedä omia oikeuksiaan. Mikä on oikein ja sallittua, mikä väärin ja sellaista, mitä ei tarvitse sietää. Kasvatuksella pystytään **lisäämään** nuoren **tietoja ja taitoja** sekä valmiuksia selviytyä tilanteista, joita on vahvistettu turvataitoharjoituksilla. Nuori oppii myös määrittelemään omat rajansa ja puolustamaan niitä helpommin sekä olemaan eri mieltä asioista ja haluta eri asioita kuin muut. Lisäksi omien oikeuksien tietäminen ja tunteminen, väkivallan ja häirinnän tunnistaminen vahvistuu. Nuori oppii paremmin tunnistamaan, mitä kuuluu normaaliin kanssakäymiseen muiden ihmisten kanssa. (Aaltonen, J. 2012)

Myös opettajat ja kasvattajat kokevat, että osaaminen turvataitokasvatuksessa lisää keinoja puutua häirinnän ja väkivallan tilanteisiin (tai niitä epäiltäessä). (Aaltonen, J. 2012)

Turvataitokasvatuksella pystytään **vahvistamaan** nuoren **itsetuntoa**, jolloin on paremmat mahdollisuudet selvitä haastavistakin tilanteista. On tärkeää kannustaa nuorta tunnistamaan oma ääni ja ilmaisemaan itseään. Kun nuoret ovat **tasavertaisina toimijoina** vaikuttamassa asioihin, asioiden käsittelyyn sitoudutaan paremmin. Näin myös jokainen voi tuntea olonsa turvalliseksi. (Aaltonen, J. 2012)

Lisäksi opinnäytetyön tutkimukseen vastanneiden kesken nousi esille lapsen itseluottamuksen vahvistaminen, jolloin lapsi oppii **suojaamaan itseään** kiusaamis-, ahdistelu ja väkivaltatilanteissa. Näin lapsen valmiudet toimia hankalissa tilanteissa lisääntyvät. Turvataidoilla nähtiin myös positiivinen vaikutus lapsiryhmän toimintaan ja lasten väliseen vuorovaikutukseen. (Annala, I. ym. 2014)

Lasten turvataitokasvatus -oppaassa sekä seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhankkeessa toistuivat samat asiat koskien lapsen **itsetuntoa**. Turvataitokasvatus vahvistaa lapsen itsetuntemusta sekä itsearvostusta, lisää tietoa omista tunteista ja tarpeista sekä lisää tietoisuutta omasta kehosta. Turvataitokasvatusta toteutettaessa lapset ovat kokeneet saaneensa puhua heille tärkeistä asioista. Lisäksi se vahvistaa vuorovaikutusta ja hyviä ihmissuhteita. (Lajunen, K. ym. 2012, 2003)

Hyvä itsetuntemus auttaa tunnistamaan tilanteita, jotka ovat hämmentäviä, pelottavia ja turvallisuutta uhkaavia. Itseensä uskova lapsi uskoo voivansa vaikuttaa siihen mitä tapahtuu eikä anna loukata itseään. Koettu turvallisuus antaa koulumaailmassa mahdollisuuden oppia asioita. Turvataidot nähtiin ensisijaiseksi toimenpiteeksi, kun mietitään keinoja tukea oppimista ja kehitystä. (Lajunen, K. ym. 2012)

Lasten turvataitokasvatus oppaassa sekä seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhankkeessa toistuivat samat asiat koskien lapsen **itsetuntoa**. Turvataitokasvatus vahvistaa lapsen itsetuntemusta sekä itsearvostusta, lisää tietoa omista tunteista ja tarpeista sekä lisää tietoisuutta omasta kehosta. Turvataitokasvatusta toteutettaessa lapset ovat kokeneet saaneensa puhua heille tärkeistä asioista. Lisäksi se vahvistaa vuorovaikutusta ja hyviä ihmissuhteita. (Lajunen, K. ym. 2012, 2003)

Koska aikuinen on kiinnostunut lapsesta ja huomioi lapsen huolen, **luottamus** aikuiseen kasvaa. Myös lapsen itseluottamus kehittyy. Kun turvataidot ovat lapsille ja nuorille arkipäiväisiä asioita, **helpottuu avun hakeminen**, jos tapahtuu jotakin sopimatonta. Luotettava aikuinen osaa ohjata lapsen eteenpäin, tuen ja avun piiriin. (Aaltonen, J. 2012, Valkama, S. ym. 2014)

Turvataitokasvattajilla **tieto ja taito lisääntyy**. Omat asenteet ja tunteet eri asioista kehittyvät, kun niitä tarkastellaan laajasti eri näkökulmista. Myös puuttuminen erilaisiin tilanteisiin on helpompaa, kun on selkeät toimintaohjeet. (Valkama, S. ym. 2014)

Jos turvataitokasvatusta ei ole ollenkaan tai sitä on vain vähän, **kasvatuksen puutteen seuraukset** voivat ulottua pitkälle aikuisikään saakka. Nuoren huono itsetunto ja haavoittuvuus lisääntyy, jos nuori kohtaa elämässään syrjintää ja haavoittavia kokemuksia. Näitä tilanteita ei tietenkään voida turvataitokasvatuksella täysin estää, mutta ainakin ennaltaehkäisy ja tietoisuuden

lisääminen vahvistaa selviämään tilanteista. Asioista puhumattomuus antaa siis tilaa häirinnän ja väkivallan kasvulle ja se hiljaisesti hyväksyy väkivaltaisen käytöksen. (Aaltonen, J. 2012)

6 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on aloitettu syksyllä 2018. Kirjallisuuskatsauksena tehdyn opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia laajasti turvataitokasvatusta. Saatuja tuloksia hyödynnettiin Kempeleen kirkonkylän koululla järjestetyssä seksuaaliterveyspäivässä, jossa toimimme asiantuntijoina. Kirjallisuuskatsausta voisi käyttää jatkossa turvataitokasvatuksen oppimateriaalina.

6.1 Tulosten tarkastelu

Tuloksista kävi ilmi, että turvataitokasvatus on nykyään paljon käsitelty aihe. Se on ollut sisällytettyä perus- ja esiopetuksen opetussuunnitelmiin jo vuodesta 2004 ja varhaiskasvatuksen puolella suosituksena vuodesta 2003 saakka. Myös laissa on määritelty tietyt edellytykset sille, mitä oikeuksia lapsille kuuluu. Näitä ovat oikeus huolenpitoon ja hyvinvointiin, jotta lapsella on mahdollisimman hyvät edellytykset kasvaa vastuulliseksi aikuiseksi. (Lajunen, K. ym. 2012, Valkama, S. ym. 2014)

Turvataitokasvatuksessa painottuu oman kehon arvostus ja sen suojeleminen, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy, fyysisen koskemattomuuden kunnioittaminen, oman koulun turvallisuus, hyvät tavat ja toisten huomioon ottaminen. Kasvatuksella vahvistetaan lapsen omia voimavaroja ja lisätään selviytymis- ja hallintakeinoja. Lisäksi kasvun ja kehityksen tukeminen on avainasemassa. (Aaltonen, J. 2012, Lajunen, K. ym. 2012, 2003, Valkama, S. ym. 2014)

Lähtökohtana kasvatukselle ovat lasten omat kokemukset, tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Avointa keskusteluilmapiiriä lapsien ja aikuisen välillä pidetään tärkeänä oppimisen kannalta. On otettava huomioon, että kaikki kasvatus on perustuttava faktatietoon. (Aaltonen, J. 2012, Lajunen, K. ym. 2012)

Kasvatus on usein yhteisesti tunne- ja turvataitokasvatusta. Lisäksi niiden kanssa on isosti yhteydessä seksuaali- ja mediakasvatus. Kaikki nämä ovat olennaisia osa-alueita kokonaiskuvassa. Vanhempien ja huoltajien kanssa yhteistyön tekeminen ja molemminpuolinen yhteydenpito voi auttaa saavuttamaan parempia tuloksia. (Aaltonen, J. 2012)

Turvataitokasvatus on kasvatustyön osana, jota tehdään päiväkodeissa, kouluissa, seurakunnissa, lastensuojelussa ja sosiaali- ja terveyden huollon palveluiden piirissä. Kasvatus perustuu yhteistyöhön kodin ja koulun välillä. Lapsen omia toimintavalmiuksia ja ajattelua aktivoidaan turvallisessa ja hyväksyvässä ympäristössä. (Lajunen, K. 2012, 2003, Valkama, S. ym. 2014)

Opettajan/kasvattajan vastuulla on miettiä oppimisen menetelmiä ikä- ja kehitystason mukaisesti. Erilaisia oppimisen menetelmiä on runsaasti. Asioita voi käsitellä monella eri tavalla. Toiminnalliset ja kokemukselliset harjoitteet kulkevat käsi kädessä. Lapsille voidaan tehtävillä koota omat materiaalit. Toiminnallisissa harjoituksissa on tärkeää huomioida, että fyysinen kontakti on aina vapaaehtoista ja aina on mahdollista kieltäytyä tilanteista. (Aaltonen, J. 2012, Valkama, S. ym. 2014, Lajunen, K. ym. 2012)

Usein kasvatusta tapahtuu myös spontaanisti erilaisissa tilanteissa. Kuitenkin sen lisäksi on tärkeää käyttää materiaaleja aiheen osaamisen vahvistamiseksi. Turvataitokasvatusta pidetään tärkeänä myös alle kouluikäisille sekä erityisryhmille, joilla tarpeet saattavat olla erilaisia. (Aaltonen, J. 2012, Lajunen, K. ym. 2012)

Kolmikulmainen näkökulma nousi tärkeänä esille. Siihen on esitetty apukeinoksi voimapyramidi, jossa on kolme isoa aiheita; lapsilähtöisyys, yhteisöllisyys ja perhekeskeisyys. Näitä voi hyödyntää apuna turvataitokasvatuksessa. (Lajunen, K. ym. 2012, Valkama, S. ym. 2014) Lopulta kuitenkin todettiin, että kaikkeen on mahdotonta varautua. Kuitenkin hyvällä ja asiantuntevalla turvataitokasvatuksella voidaan mahdollisesti ehkäistä ehkäistävissä olevia tapahtumia. (Aaltonen, J. 2012)

Turvataitokasvatuksen tavoitteena on lapsen ja nuoren tiedon ja taitojen lisääntyminen koskien turvataitoja. Lapsi oppii suojelemaan itseään ja tunnistamaan, mitä kuuluu normaaliin kanssakäymiseen. Opettajat ja kasvattajat ovat kokeneet kasvatuksesta olleen hyötyä puuttua häirinnän ja väkivallan tilanteisiin. (Aaltonen, J. 2012, Valkama, S. ym. 2014)

Itsensä suojelemisen opettelu ja itsetunnon vahvistaminen lisää mahdollisuuksia selvittää haastavistakin tilanteista. Itsetunnon kohottaminen nousi vahvasti esille useammassa tutkimuksessa.

Turvataitokasvatuksen positiivisia seurauksia on luottamuksen kasvaminen turvallisiin aikuisiin sekä avun hakemisen helpottuminen. Kun harjoitteissa lapsi/nuori on tasavertaisena toimijana, asioiden käsittelyyn sitoudutaan paremmin. (Aaltonen, J. 2012, Lajunen, K. ym. 2012, 2003, Valkama, S. ym. 2014)

Jos turvataitokasvatusta ei ole lainkaan tai sitä on vähäisesti, kasvatuksen puutteen seurauksilla voi olla hyvin pitkä vaikutus aikuisikään saakka. Jos asioista ei puhuta, antaa se tilaa häirinnän ja väkivallan kasvulle ja samalla hiljaisesti hyväksytään väkivaltainen käytös. (Aaltonen, J. 2012)

6.2 Opinnäytetyön luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioidaan kirjallisuuskatsauksen näkökulmasta. Tätä opinnäytetyötä on ollut tekemässä kaksi henkilöä. Aineistoja on käyty läpi kahden ihmisen toimesta, joten ne on luettu useaan otteeseen ja tarkasteltu huolellisesti luotettavuuden kannalta. Tämä lisää työn eettisyyttä ja luotettavuutta. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta olisi pystynyt lisäämään, jos työtä olisi ollut tekemässä vielä useampia henkilöitä.

Luotettavuuden kriteereinä on tavoiteltavan tiedon laatu (Perttula, J. 1995), jota olemme pyrkineet noudattamaan käyttämällä aineistoja tunnetuista lähteistä. Käyttämämme aineistoja on lainattu myös muissa tieteellisissä artikkeleissa. Toisena luotettavuuden kriteerinä on mainittu kontekstisidonnaisuus (Perttula, J. 1995), jolla tarkoitetaan asiayhteydessä pysymistä. Turvataitokasvatus on aiheena laaja ja siihen liittyy myös esimerkiksi tunnetaitokasvatus. Olemme pyrkineet tarkastelemaan pääasiassa ainoastaan turvataitoja ja siihen liittyvää kasvatusta, jotta aihe pysyy rajattuna.

Kirjallisuuskatsauksessa on pyritty etsimään tietoa luotettavista lähteistä, joissa tieto olisi mahdollisimman ajantasaista. Tiedonhaussa olemme etsineet tietoa sähköisen tiedonhaun palveluista, joka tietysti lisää kriittisyyttä aineiston luotettavuudesta. Olemme kuitenkin pyrkineet hakemaan tietoa luotettavasti, rajaamalla tarkoin hakutuloksia ja tarkastamalla niiden luotettavuutta. Työssä käytetyt julkaisut ja artikkelit ovat löytyneet tunnetuista ja luotettavista lähteistä. Aineistomme koostuu suurelta osin turvataitokasvatuksen oppaista, jotka ovat terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemia, jotka ovat jo itsessään luotettavia tiedonlähteitä. Hakuprosessi, tutkimusten sisäänottokriteerit ja lähdemateriaalit ovat julkisia ja ovat kaikkien nähtävillä.

Kirjallisuuskatsausta voidaan pitää luotettavana, jos toinen tutkija voi toistaa sen. Luotettavuutta lisää kaikkien tutkimuksen toteutuksen vaiheiden läpikäyminen. Lukijalle on tärkeää antaa mahdollisimman tarkka kuvaus siitä, millaisia metodeja ja menetelmiä katsauksessa on käytetty tulosten saamiseksi. (Hirsjärvi, S. ym, 2010, 231-233)

6.3 Opinnäytetyön eettisyys

Kirjallisuuskatsauksessa olennaista on toimia hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Katsauksessa on käytettävä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, jotka ovat eettisesti kestäviä. Ainoastaan tällöin katsaus on hyväksyttävä ja luotettava. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tutkimus on tehty huolellisesti, tarkasti ja rehellisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020, viitattu 8.5.2020)

Opinnäytetyön aiheen valitseminen on jo eettinen kysymys. (Tuomi, J. ym. 2009, 129) Kirjallisuuskatsauksessa olemme tuoneet tietoa esille juuri sillä tavoin, kun se on alkuperäisessä aineistossaan esitetty. Olemme pysyneet totuudessa ja tuoneet esille omia ajatuksia ilman plagiointia.

6.4 Jatkotutkimusaiheet

Olemme kirjallisuuskatsauksessa käsitelleet enimmäkseen turvataitokasvatusta. Aiheeseen liittyy olennaisesti myös tunnetaitokasvatus, joka on laaja aihe itsessäänkin. Jatkotutkimuksena voisi tutkia siis tunnetaitokasvatusta ja näiden yhteisiä tekijöitä.

Aihe on hyvin laaja ja siitä löytyy paljon tietoa, joista voisi koostaa esimerkiksi toisen kirjallisuuskatsauksen. Lisäksi turvataitokasvatukseen liittyy vahvasti seksuaalikasvatus, jota onkin sivuttu kirjallisuuskatsauksessa paljon. Myös seksuaalikasvatuksesta voisi koostaa oman materiaalin.

LÄHTEET

Aaltonen, J. Turvataitoja nuorille. 2012. THL. Juvenes Print.

Annala, I. & Metsäranta, H. Tunne- ja turvataitokasvatus vaasalaisissa päiväkodeissa. Opinnäytetyö. 2014.

Bildjuschkin, K. 2015. Seksuaalikasvatuksen tueksi. THL.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%D62016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

Cacciatore, R. Nuoren seksuaaliterveys ja seksuaalinen kehitys. Duodecim-tietokanta. 2011.
https://www.oppiportti.fi/op/ote00004/do?p_haku=cacciatore#q=cacciatore

Halmesmäki, S., Huurinainen, S., Liljamo, V., Lukkarinen, S., Mikkonen, N., Riipinen, N., Soukkamäki, I. Paananen, U. & Perälä, M. E-pooki artikkeli. Viitattu 30.11.2020.
<http://www.oamk.fi/epooki/2016/tyttolapsen-seksuaalisen-hyvaksikayton-tunnistaminen-ja-siihen-puuttuminen/>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 2010. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy.

Johnson, T. Children's sexual behaviours. Viitattu 1.4.2019.
http://www.gov.pe.ca/photos/original/CSS_CSBPGEEn.pdf

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Viitattu 20.11.2020
<https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/kirjallisuuskatsaukset/>

Kallio, M. 2009. Seksuaalisen kaltoinkohtelun ehkäisy. Teos Brusila, P., Hyvärinen, S., Kallio, M., Porras, K. & Sandberg, T. Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata kaltoinkohdeltu nuori. Helsinki. Väestöliitto.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus.

Korpilahti, U., Kettunen, H., Nuotio, E., Jokela, S., Nummi, V. & Lillsunde, P. 2019. Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sivut 155–157, 163, 171–173. Viitattu 7.7.2021

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161899/STM_2019_27_J.pdf

Kuortti, M. & Halonen, M. 2018. Miten nuorten seksuaaliterveyttä edistetään tehokkaimmin? Viitattu 22.12.2020

<https://www.duodecimlehti.fi/duo14270>.

Laitinen, K., Lahtinen, M., Haanpää, S., Järvinen, J., Granskog, P. & Turunen-Zwinger, S. Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/opas_seksuaalisen_hairinnan_ennaltaehkaisemiseksi_ja_siihen_puuttumiseksi_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf.

Lampainen, K. Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Pro gradu –tutkielma. 2011. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/26619/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201103011839.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Lajunen, K., Andell, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. Turvataitokasvatus. 2012. Tampere Juvenes Print

Lajunen, K., Andell, M., Jalava, L., Kemppainen, K., Pakkanen, M. & Ylenius-Lehtonen, M. Turvataitoja lapsille. 2012. Stakes Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus

Lajunen, K. Lasten turvataito, seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyhanke 2002-2003. https://www.innokyla.fi/documents/67330/68710/lasten_turvataito.pdf.

Mannerheimin lastensuojeluliiton verkkosivut. Seksuaalinen häirintä. Viitattu 1.4.2019. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/kiusaamisen-ehkaiseminen/seksuaalinen-hairinta/>.

Mannerheimin lastensuojeluliiton verkkosivut. Viisaasti verkossa –opas. Viitattu 1.4.2019.
<https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/07/06161546/Viisaasti-verkossa.pdf>.

Naistenlinjan verkkosivut. Omat rajani, toimintaopas nuorille. Viitattu 26.11.2018.
www.omatrajani.fi.

Nikkola, E. & Tupola, S. 2016. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Duodecim oppiportti. Viitattu 20.11.2020.

https://www.oppiportti.fi/op/hta00592/do?p_haku=seksuaalinen%20hyv%C3%A4ksik%C3%A4ytt%C3%B6#q=seksuaalinen%20hyv%C3%A4ksik%C3%A4ytt%C3%B6

Opetushallituksen verkkosivut. Opetussuunnitelma 2016. Viitattu 26.11.2018. www.oph.fi.

Oulun ammattikorkeakoulu 2014. Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön ohje. Viitattu 2.6.2019, <https://oiva.oamk.fi/utills/opendoc.php?aWRfZG9rdW1lbnR0aT0xNDMwNzY0Njky>.

Perttula, J. 1995. Kokemuksen tutkimuksen luotettavuudesta. Viitattu 26.10.2020,
<http://elektra.helsinki.fi/se/k/0022-927-x/26/1/kokemuks.pdf>

Rintala, L. 2016. Lastentarhanopettajien käsityksiä mediavaikutuksista ja mediakasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.2.2020, <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201610072913.pdf>.

Ryttyläinen, K. & Valkama, S. Seksuaalisuus hoitotyössä. 2010. Edita

Salminen, A. 2011 Mikä kirjallisuuskatsaus. Vaasan yliopisto.
https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. 2016. Turun yliopisto.

Terveyskylä. 2018. Mitä on seksuaaliväkivalta?. [www-sivu](http://www.terveyskyla.fi). Viitattu 22.12.2020

<https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaaliv%C3%A4kivalta/mit%C3%A4-on-seksuaaliv%C3%A4kivalta>.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Seksuaaliväkivalta. www-sivu. Viitattu 22.12.2020.
https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/seksuaalivakivalta.

Tiitinen, A. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. 2020. Duodecim. Viitattu 30.11.2020,
https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00941.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2018. Helsinki. Kustanneosakeyhtiö Tammi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Viitattu 8.5.2020,
<https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto>.

Unicef. YK:n lasten oikeuksien sopimus. Viitattu 22.12.2018. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>.

Valkama, S. & Ala-Luhtala, R. 2014. Tunne- ja turvataidot osaamiseksi. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. THL. Juvenes Print.

Väestöliitto: Pelastakaa lapset ry. Suojele minua kaikelta –opas. 2011. Viitattu 1.4.2019.
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/b62178acb57509af0dbec6cbaa3a67f5/1555494284/application/pdf/1259878/PeLa_SHK_esite_web.pdf.

Väestöliiton verkkosivut. Viitattu 26.11.2018. www.vaestoliitto.fi.

Väestöliiton verkkosivut. Viitattu 2.12.2020.
<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/keho-ja-tunteet/lapsen-seksuaalisuus/>.

Yleissopimus lasten oikeuksista. Annettu 21.08.1991
<https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

LIITTEET

PÄÄLUOKAN MUODOSTUMINEN

LIITE 1

Turvataitokasvatuksen opetus ja ohjaus

Alkuperäisilmaisu esim.	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria	Pääluokka
"Häirinnän ja väkivallan tilanteet ovat monimuotoisia, eikä tyhjentävää ohjeistusta voi antaa jokaisen mahdollisen tilanteen varalle"	Kaikkeen ei voi varautua, turvaohje netissä "ei"	Ennakoimattomuus	Ihmislähtöisyys	Turvataitokasvatuksen opetus ja ohjaus
"Turvataitokasvatusta tulee toteuttaa yhteisvastuullisesti kotien kanssa"	Yhteistyössä kodin ja koulun kanssa	Yhteistyö		
"Lasten kanssa pohditaan, tutkitaan ja etsitään ratkaisuja keskustellen, leikkien, piirtäen ja puuhaillen"	Taide opetuksen välineenä, kokemuksellinen oppiminen, toiminnalliset harjoitukset, julisteet+esitteet	Opetusvälineet	Pedagoginen toiminta	
"Opettajan vastuulla vetää rajat, jos keskustelu harhautuu sivupoluille tai luokassa ei noudateta kaikkia arvostavaa ja kunnioittavaa, tasa-	Aikuisen/opettajan vastuu turvataitojen toteutumisesta, Aikuinen oppaana, aikuinen vetää rajat, yksityisyyden suojele	Opettajan vastuu		

arvoista keskustelutapaa”				
“Oppimisympäristön tulee tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Sen on oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja tuettava oppilaan terveyttä”	Tukeminen ja vahvistaminen, kannustetaan oivaltamaan itse	Kannustus, vahvistus, tuki	Henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi	
“Tuetaan kriittisen ajattelun lisääntymistä, tietoa omista oikeuksista ja tasa-arvosta“	Kriittisen ajattelun tukeminen, yleinen taso keskusteluissa	Keskustelun tuki		

Turvataitokasvatuksen pääpiirteet

Alkuperäinen ilmaisu esim.	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria	Pääluokka
“Lasten turvataito on suomalainen lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyohjelma”	Väkivallan ehkäisytyötä, rikoslaki turvaa jokaisen itsemääräämisoikeutta, todenmukainen tieto	Faktatieto perusteena	Turvallisuuden lisääminen	Turvataitokasvatuksen pääpiirteet
“Turvataitokasvatus on lasten omien voimavarojen ja selviytymiskeinojen laaja-alaista vahvistamista”	Voimavarojen vahvistaminen	Vahvistaminen	Hyvinvoinnin lisääminen	
“Turvataitokasvatuksen lähtökohtana ovat lasten omat kokemukset, tarpeet	Avoin keskusteluilmapiiiri, ei saa olla pelottelua,	Avoin keskusteluilmapiiiri		

ja kiinnostuksen kohteet”	mahdollisuus keskusteluun, oppimista yhdessä, avoin ja tasa-arvoinen vuorovaikutus, turvallinen ympäristö			
”Koulussa turvataitojen käsittely luonteva osa esim. terveystiedon tunteja. Kasvatusta voidaan antaa myös osana muita oppiaineita”	Ei varsinaisesti seksuaaliterveysmaateriaali, yhteys seksuaalikasvatukseen, luontevaa esim. terveystiedon tunneilla	Yhteys seksuaalikasvatukseen	Yhteisöä osallistava	
”Turvataitokasvatusta tulee toteuttaa yhteisvastuullisesti kotien kanssa”	Tuttu aikuinen – paras kasvattaja, tabut, yhteys vanhempien kanssa	Yhteistyö vanhempien / huoltajien kanssa		

Turvataitokasvatuksen hyödyt

Alkuperäinen ilmaisu esim.	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria	Yläkategoria	Päälukokka
”Ohjaa lapsia ja nuorta kertomaan huolistaan luotettavalle aikuiselle”	Madaltaa kynnystä hakea apua, aikuinen ohjaa eteenpäin (tuki+apu)	Avun hakeminen helpottuu	Avun hakeminen	Turvataitokasvatuksen hyödyt
”Itseään arvostava lapsi pitää vastarinnan edessä kiinni oikeiksi tietämistään asioista. Hän ei anna loukata	Tiedon lisääntyminen, havaitsemaan oppiminen, tietämättömyys oikeuksista, tuntemaan oppiminen, aikuisen	Tiedon ja taitojen lisääntyminen	Tukee arjessa selviytymistä	

itseään tietoisesti, vaan puolustautuu”	taitojen karttuminen, uskallus olla eri mieltä, helpompaa määritellä rajat			
“Näkyminen koulun arjessa tekee omien rajojen puolustamisesta ja epäasialliseen käytökseen puuttumisesta luvallisempaa”	Lasten oikeudet, näkyminen arjessa	Näkyminen arjessa		
“vahvistaa lapsessa häntä suojaavia kykyjä ja taitoja”	Itsetunnon vahvistaminen, voimavarojen ja selviytymiskeinojen vahvistaminen	Vahvistaa	Kokonaisvaltainen kasvun tukeminen	
“turvataitokasvatus edistää tasa-arvoa”	Turvallisuus, sitoutuminen, tasavertaisuus	Tasavertainen toimiminen		
“Syrjintä ja haavoittavat kokemukset voivat johtaa huonon itsetunnon syntyyn ja haavoittuvuuden lisääntymiseen”	Syrjintä, haavoittavat kokemukset, puhumattomuus	Turvataitokasvatuksen puutteen seuraukset	Kasvatuksen puute	